
جستجو در بانک‌های اطلاعاتی نسخ خطی کشورهای عربی

مجید غلامی جلیه^۱

درآمد

در دفتر اول نسخه‌بزوی سعادت پیدا کردم که به معرفی بانک‌های اطلاع‌رسانی نسخ خطی ایران پردازم، در این مدت تا زمان نگارش بخش دوم معرفی بانک‌های اطلاعاتی که اختصاص به نسخ خطی کشورهای عربی دارد، پایگاه نسخه‌های خطی طب در ایران آغاز به کار کرد و متأسفانه پایگاه اطلاع‌رسانی مجمع ذخایر اسلامی نیز از فعالیت بازماند. در هر صورت باید بگویم که استفاده از بانک‌های اطلاعاتی در راستای تحقیقات امروز در دنیا یک اصل انکارناپذیر است و با سرعتی شگفت‌آور در سراسر دنیا در حال ریشه دوانيده است، اميد هست که مستولان فرهنگی این مرز و بوم به این مهم بپردازند و با سرمایه گزاری و برنامه‌ریزی‌های لازم بر غنای بانک‌های اطلاعاتی میراث کهن این مرز و بوم بیفزایند.

در این مقاله این سایت‌ها معرفی شده‌است:

از کشور مصر: ۱. شبكة المخطوطات العربية؛ ۲. الهيئة العامة لدار الكتب والوثائق القومية؛ ۳. يوسف زيدان.
از کشور عربستان: ۱. مكتبات جامعة ملك فيصل؛ ۲. الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة؛ ۳. الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة؛ ۴. مجمع ملك الفهد لطباعة المصحف الشريف.

از کشور کویت: مركز المخطوطات والتراث والوثائق.

از کشور عمان: دائرة المخطوطات والوثائق وزارة التراث والثقافة سلطنة عمان

◆ شبکه المخطوطات العربية ◆

<http://www.manuscripts.idsc.gov.eg>

manuscript@idsc.gov.eg

آدرس سایت:

پست الکترونیک:

زبان سایت: عربی

منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی

در این سایت امکان جستجوی نسخ خطی کتابخانه‌های کشور مصر که در ذیل نامشان می‌آید، به صورت جمعی و انفرادی فراهم شده است.

۱. المسجد المحلی برشید: این کتابخانه در استان بحیره است و ۱۰۴ نسخه خطی دارد.

۲. شیبین الكوم: این کتابخانه که در استان المنوفیه قرار دارد در سال ۱۹۲۶ م ۲۴۴ نسخه خطی داشته است.

نهارس منتشره: فانثة مخطوطات دارالكتب بشين الكوم. عبدالرحمن عبدالتواب. مجلة معهد المخطوطات العربية. ج ۲. ۱۹۵۶ م. ص ۲۶۴-۲۸۵.

در سنتوایت اخیر نیز فهرست این کتابخانه توسط یوسف زیدان و مؤسسه الفرقان لندن به جاپ رسیده است.

۳. المعهد الأحمدی بطنطا این کتابخانه در استان الغریبة قرار دارد در ۱۳۱۶ هـ / ۱۹۸۹ م تأسیس شده و ۲۰۰۰ نسخه خطی دارد.

نهارس منتشره: مخطوطات المکتبة الأحمدية بطنطا. احمد محمد الخطيب. مجلة معهد المخطوطات العربية. ج ۱. ۱۹۵۵ م. ص ۷۰.

۴. المسجد الأحمدی بطنطا این کتابخانه در استان الغریبة قرار دارد و در سال ۱۸۹۸ م تأسیس و ۲۰۱۴ نسخه خطی دارد.

نهارس منتشره: فهرس مخطوطات المسجد الأحمدی بطنطا. على سامي النشار؛ عبد الراجحى؛ جلال أبوالفتوح الاسكندرية. مطبعة جامعة.

۵. مکتبه بلدیه دمنهور این کتابخانه که در استان بحیره قرار دارد، دارای ۲۸۶ نسخه خطی است.

جستجو

جستجوی نسخه‌های خطی در این سایت به دو شکل زیر امکان‌پذیر است: ۱. جستجوی عمومی؛ ۲. جستجوی کتابخانه‌ای.

جستجوی عمومی

در صفحه اول سایت سمت چپ بر روی گزینه "بحث عام" = "جستجوی عمومی" کلیک کرده و پنجره جدیدی باز می‌شود و به ما این امکان داده می‌شود که کلیه اطلاعات وارد شده در بانک اطلاعات سایت از ۵ کتابخانه فوق را جستجو کنیم.

کادر جستجوی پیشرفته دارای بخش‌های زیر است:

۱. کادر تایپ کلمه مورد نظر
۲. فیلد نحوه جستجو کلمه
۳. فیلد جستجوی کلمه در نوع مشخصه‌های نسخه
۴. عملگرها

۵. نحوه نمایش نتایج جستجو

مراحل جستجو

ابتدا در کادر اول، کلمه مورد نظر خود را مثلاً «الباهر» تایپ می‌کنید. بر روی کادر بازشونده، کلیک کنید. در این کادر نوع قرار گرفتن کلمه در عبارات و جملات مشخص می‌گردد. گزینه پیش‌فرض کلمه تایپ شده به صورت کامل است بدین نحو که صرفاً در جستجوی ما، کلمه «الباهر» به صورت کامل مد نظر است بدون هیچ نحو اضافاتی. اما اگر بر روی گزینه «جزء فی البداية» کلیک کنید مقصود این است که کلمه تایپ شده مورد نظر در ابتدای یک کلمه قرار گرفته باشد مثلاً «الباهرات» و یا اگر بر روی گزینه «فی أي جزء» کلیک کنید مراد آن است که کلمه الباهر در هر جزء از کلمه که قرار گرفته است در نتایج جستجو آورده شود.

کادر بازشونده بعدی به ما کمک می‌کند که مشخصه مورد نظر خود را در جستجو انتخاب کنیم. این که ما در جستجوی خود به دنبال عنوان اصلی کتاب، عنوان، کنیه، لقب و یا نسبت مؤلف هستیم، فیلدهای هستد که می‌توانید در جستجوی خود برای هر چه سریع‌تر رسیدن به نتیجه مطلوب از آن‌ها بهره ببرید. گزینه پیش‌فرض این کادر عنوان توثیق شده کتاب است. در این بخش امکان جستجوی سه کلمه به طور همزمان و یا عدم جستجوی کلماتی به غیر آن‌چه مدد نظر است فراهم شده است. فقط کافی است که کاربر در کادرهای جستجوی بعدی کلمه مورد نظر خود را ابتدا با اعمال محدودیت‌ها، نوشته و بر روی یک از عملگرها بین کادرها کلیک کند.

این عملگرها عبارتند از «و»، «أو»، «ما عدا» که اولی برای جستجوی چند کلمه، دومی برای جستجوی کلمه اول و یا کلمات بعدی است و سومی برای جستجو به جز کلمه نوشته شده در کادر بعدی است.

پس از پر کردن کادرهای فوق نوبت به انتخاب نحوه نمایش نتایج است که به صورت نمایش نتایج به شکل مختصر و یا عنوان نسخه فراهم شده است.

حال کافی است که کاربر بر روی گزینه «بحث» = «جستجو» کلیک کند و منتظر نمایش نتایج حاصله باشد.

جستجوی کتابخانه‌ای

در صفحه اول بر روی گزینه «بحث فی مکتبه» = «جستجو در کتابخانه» کلیک کند تا صفحه جدید باز شود. در صفحه جدید عنوان ۵ کتابخانه «المسجد الأحمدی»، «شین الكوم»، «المعهد الأحمدی»، «المسجد المحلي برشید» و «مكتبة بلدية دمنهور» دیده می‌شود که فعلًا امکان جستجو در بین نسخ خطی این کتابخانه‌ها فراهم شده است. کاربر می‌تواند برای جستجوی نسخ خطی هر کدام از کتابخانه‌های مورد نظر خود بر روی اسم آن کتابخانه کلیک کند تا صفحه جستجو نسخ خطی آن کتابخانه ظاهر گردد.

صفحه جستجوی نسخ خطی هر کدام از کتابخانه‌ها دقیقاً ماتنده صفحه جستجوی پیشرفته است با این تفاوت که کلمه مورد نظر را فقط در کتابخانه مورد نظر جستجو می‌کند.

♦ الهيئة العامة لدار الكتب والوثائق القومية ♦

http://www.darelkotob.org.eg/manu_search.asp

libmang@darelkotob.org

آدرس سایت:

پست الکترونیک:

زبان سایت: عربی

منابع پانک اطلاعاتی: نسخ خطی

این کتابخانه در سال ١٨٧٠ م تحت عنوان کتابخانه خدیویه در قاهره مصر تأسیس گردید و در اوایل قرن بیستم به باب الخلق منتقل و پس از آن به مقر کنونی اش یعنی کورنیش النیل منتقل شد.

این کتابخانه دارای ٥٧ هزار نسخه خطی عربی، فارسی، ترکی است.^۱

از جمله مجموعه‌ها و کتابخانه‌های منتقل شده به این کتابخانه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. مجموعه مصطفی فاضل؛ ۲. مجموعه محمد محمود بن تلامیذ شنقبطي؛ ۳. مجموعه على باشا مبارك؛
۴. کتابخانه على باشا؛ ۵. کتابخانه امیر ابراهیم حليم؛ ۶. کتابخانه خلیل آغا؛ ۷. کتابخانه شیخ محمد عبد؛
۸. کتابخانه احمد طلعت؛ ۹. کتابخانه تیموریة؛ ۱۰. کتابخانه زکیة؛ ۱۱. کتابخانه سید احمد حسینی؛ ۱۲. کتابخانه سید وجیه عمری؛ ۱۳. کتابخانه سید عمر مکرم؛ ۱۴. کتابخانه شیخ احمد ابی خطوة؛ ۱۵. کتابخانه سید علی جلال الحسینی.

جستجو

سبک و شیوه جستجوی در نسخ خطی این سایت دقیقاً مانند جستجوی عمومی سایت شبکه المخطوطات العربية است.

۱. فهراس مختلفی از این کتابخانه و کتابخانه‌های منتقل شده به دارالكتب المصرية منتشر شده، برای اطلاع بیشتر نک: تاریخ التراث العربي (مجموعات المخطوطات العربية في مكتبات العالم)، فؤاد سرگین، قم: مكتبة آیة الله العظمى المرعشى التجفی العامة، ١٤١٢ھ، ص ١٩٩-٢٠٢.

دلیل مکتبات المخطوطات في الوطن العربي، محمد محمد عارف، قاهره: معهد المخطوطات العربية، ٢٠٠١م، ص ٢٤١-٢٤٢.

پرسف زیدان

س سایت:
<http://www.ziedan.com>
ziedan@ziedan.com

الكتروني:

لسان: عربی، انگلیسی
نک اطلاعاتی: نسخ خطی

ن متولد سال ۱۹۵۸ است و دکترای فلسفه اسلام را در ۱۹۸۹ از دانشگاه اسکندریه گرفته است و
جهة اساتذه ای فلسفه اسلامی و تاریخ علم در سال ۱۹۹۹ گشایش است.

پسر نسخ خطی کابینه اسکندریه مصر است و علاوه بر آن عضو هیئت مشاوران مسجد
القاصر، عضو مجلس اداره الجمعیة المصرية لتأریخ العلوم، عضو مجلس فرهنگی اسکندریه،
تحیاد التراث الاسلامی در مصر و عضو جمعیة العالمیة لتأریخ الطب در پاریس و بسیاری دیگر
کتابخانه‌ی جون هوس مخطوطات رشید - دمہور؛ شرح مشکلات فتوحات مکہ، الادران
فی الصوفی، الفتاوی البحیرین، التراث المجهول، حی بن بطیان، الفکر الصوفی، شرح فضول بقراط،
فی علم اصول الحدیث، رسالۃ الأعضاء مع دراسة حول ابن تیس و... رامشتر کرده است.
[التراث فی مدن العالم] شامل شهرهای اسکندریه؛ تاشکند، سوهاج، بیروت، أبوظبی از

فعالیت‌های متفاوت در عرصه نسخ خطی به شمار می‌رود که بخشی از آن بانک
خانه‌های زیر است:

۱۸۰ نسخه خطی

لذیبة الاسکندریة، ۴۷۰ نسخه خطی

بنین الکوم، ۲۵۰ نسخه خطی

مسجد ابن العباس المرسی، ۸۰۰ نسخه خطی

نی بسموحة، ۲۰۴ نسخه خطی

خطا، ۴۴۷ نسخه خطی

۱۰، رشیدا، ۲۴۱ نسخه خطی

وندا، ۴۰۷ نسخه خطی

۲۰۱ نسخه خطی

۱۲۱ نسخه خطی

۴۴۸ نسخه خطی

♦ یوسف زیدان ♦

<http://www.ziedan.com>

ziedan@ziedan.com

آدرس سایت:

بست الکترونیک:

زبان سایت: عربی، انگلیسی

منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی

یوسف زیدان متولد سال ۱۹۵۸ م است و دکترای فلسفه اسلامی را در ۱۹۸۹ از دانشگاه اسکندریه گرفته است و موفق به کسب درجه استادی فلسفه اسلامی و تاریخ علم در سال ۱۹۹۹ گشته است.

وی اکنون مدیر بخش نسخ خطی کتابخانه اسکندریه مصر است و علاوه بر آن عضو هیئت مشاوران معهد المخطوطات العربية در قاهره، عضو مجلس اداره الجمعية المصرية لتاریخ المعلوم، عضو مجلس فرهنگی اسکندریه، عضو جمعیة العالمية لاحیاء التراث الاسلامی در مصر و عضو جمعیة العالمية لتاریخ الطب در پاریس و بسیاری دیگر از مجامع علمی است. و کتاب‌هایی چون فهرس مخطوطات رشید - دمہور؛ شرح مشکلات فتوحات مکہ، النادرات العینیة، المتوابات (دراسات فی التصوف)، التقاء البحرين، التراث المجهول، حتی بن يقظان، الفکر الصوفی، شرح فضول بطراط، المختار من الأغذیة، المختصر فی علم اصول العدیث، رسالتة للأعضاء مع دراسة حول ابن تقیس و... را منتشر کرده است. سلسله نرم افزارهای "کنوز التراث فی مدن العالم" شامل شهرهای اسکندریه؛ تاشکند، سوهاج، بیروت، أبوظبی از دیگر فعالیت‌های اوست.

همچنین سایت وی از دیگر فعالیت‌های مفید در عرصه نسخ خطی به شمار می‌رود که بخشی از آن بانک جستجوی فهارس نسخ خطی کتابخانه‌های زیر است:

۱. کتابخانه رفاعة الطهطاوى، ۱۸۰۰ نسخه خطی

۲. المخطوطات العلمية کتابخانة بلدية الاسكندرية، ۴۷۰ نسخه خطی

۳. فهرست نسخهای خطی بلدية شبين الكوم، ۲۵۰ نسخه خطی

۴. فهرست نسخهای خطی فقه در مسجد ایوب العباس المرسى، ۸۰۰ نسخه خطی

۵. فهرست نسخهای خطی المعهد الديني بسموحة، ۲۰۴ نسخه خطی

۶. فهرست نسخهای خطی دارالكتب بطنطا، ۴۴۷ نسخه خطی

۷. فهرست نسخهای خطی البحيرة (دمہور، رشید)، ۲۴۱ نسخه خطی

۸. فهرس مخطوطات بلدية الاسكندرية (تصوف)، ۴۰۷ نسخه خطی

۹. فهرس مخطوطات بلدية اسکندریة (تاریخ)، ۲۰۸ نسخه خطی

۱۰. فهرس مخطوطات بلدية الاسكندرية (منطق)، ۲۴۱ نسخه خطی

۱۱. فهرس مخطوطات بلدية الاسكندرية (حدیث)، ۴۴۸ نسخه خطی

• یوسف زیدان •

آدرس سایت:
<http://www.ziedan.com>
 پست الکترونیک:
 ziedan@ziedan.com

دان سایت: عربی، انگلیسی
 لغه پاک اطلاعاتی: نسخ خطی

زیدان متولد سال ۱۹۵۸ است و دکترای فلسفه اسلامی را در ۱۹۸۹ از دانشگاه اسکندریه گرفته است و ب درجه استادی فلسفه اسلامی و تاریخ علم در سال ۱۹۹۹ م گشته است.
 بن مدیر بخش نسخ خطی کتابخانه اسکندریه مصر است و علاوه بر آن عضو هیئت مشاوران معهد تاریخ در قاهره، عضو مجلس اداره الجمعیة المصرية لتأریخ العلوم، عضو مجلس فرهنگی اسکندریه، کمیته لاحیاء التراث الاسلامی در مصر و عضو جمعیة العالمية لتأریخ الطب در پاریس و بسیاری دیگر است. و کتاب‌هایی چون فهرس مخطوطات رشید - دمیهور؛ شرح مشکلات فتوحات مکہ، التادرات، اسلام فی التصوف، التقادیر، التراث المجهول، حی بن یقظان، التک الصوفی، شرح فضول بقراء، مختصر فی علم اصول الحدیث، رسالۃ الأعضاء مع دراسة حول ابن تیس و... را منتشر کرده است.
 کنوز التراث فی مدن العالم شامل شهرهای اسکندریه، تاشکند، سوهاج، بیروت، أبوظبی از

دیگر فعالیت‌های مفید در عرصه نسخ خطی به شمار می‌رود که بخشی از آن پاک
 کتابخانه‌های زیر است:
 ذی، ۱۸۰۰ نسخه خطی

بخانه بلدیة الاسكندرية، ۴۷۰ نسخه خطی

بلدیة شین الکوم، ۲۵۰ نسخه خطی

قه در مسجد ابی العباس المرس، ۸۰۰ نسخه خطی

مهد الدینی بسوحة، ۲۰۴ نسخه خطی

کتب بطنطا، ۴۴۷ نسخه خطی

ذ (دمیهور، رشید)، ۲۴۱ نسخه خطی

یة (تصوف)، ۴۰۷ نسخه خطی

(تاریخ)، ۲۰۸ نسخه خطی

یة (منطق)، ۲۴۱ نسخه خطی

(حدیث)، ۴۴۸ نسخه خطی

♦ یوسف زیدان ♦

<http://www.ziedan.com>

ziedan@ziedan.com

آدرس سایت:

بست الکترونیک:

زبان سایت: عربی، انگلیسی

منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی

یوسف زیدان متولد سال ۱۹۵۸ م است و دکترای فلسفه اسلامی را در ۱۹۸۹ م از دانشگاه اسکندریه گرفته است و موفق به کسب درجه استادی فلسفه اسلامی و تاریخ علم در سال ۱۹۹۹ م گشته است.

وی اکنون مدیر بخش نسخ خطی کتابخانه اسکندریه مصر است و علاوه بر آن عضو هیئت مشاوران معهد المخطوطات العربية در قاهره، عضو مجلس اداره الجمعية المصرية لتأريخ العلوم، عضو مجلس فرهنگی اسکندریه، عضو جمعية العالمية لاحياء التراث الاسلامي در مصر و عضو جمعية العالمية لتأريخ الطب در پاریس و بسیاری دیگر از مجامع علمی است. و کتاب‌هایی چون فهرس مخطوطات رشید- دمنهور؛ شرح مشکلات فتوحات مکیة، النادرات البینية، المتواлиات (دراسات في التصوف)، النقاء البحرين، التراث المجهول، حی بن يقظان، الفكر الصوفي، شرح فصول بقراءة، المختار من الأغذية، المختصر في علم اصول الحديث، رسالة الأعضاء مع دراسة حول ابن نفیس و ... را منتشر کرده است. سلسله نرم افزارهای "کنوز التراث في مدن العالم" شامل شهرهای اسکندریه؛ تاشکند، سوهاج، بیروت، أبوظبی از دیگر فعالیت‌های اوست.

همچنین سایت وی از دیگر فعالیت‌های مفید در عرصه نسخ خطی به شمار می‌رود که بخشی از آن بانک

جستجوی فهارس نسخ خطی کتابخانه‌های زیر است:

۱. کتابخانه رفاعة الطهطاوى، ۱۸۰۰ نسخه خطی

۲. المخطوطات العلمية کتابخانه بلدية الاسكندرية، ۴۷۰ نسخه خطی

۳. فهرست نسخهای خطی بلدية شبين الكوم، ۲۵۰ نسخه خطی

۴. فهرست نسخهای خطی ققهه در مسجد ابی العباس المرسی، ۸۰۰ نسخه خطی

۵. فهرست نسخهای خطی المعهد الديني بسموحة، ۲۰۴ نسخه خطی

۶. فهرست نسخهای خطی دارالكتب بطんطا، ۴۴۷ نسخه خطی

۷. فهرست نسخهای خطی البحيرة (دمنهور، رشید)، ۲۴۱ نسخه خطی

۸. فهرس مخطوطات بلدية الاسكندرية (تصوف)، ۴۰۷ نسخه خطی

۹. فهرس مخطوطات بلدية اسکندریة (تاریخ)، ۲۰۸ نسخه خطی

۱۰. فهرس مخطوطات بلدية الاسكندرية (متنق)، ۲۴۱ نسخه خطی

۱۱. فهرس مخطوطات بلدية الاسكندرية (حدیث)، ۴۴۸ نسخه خطی

۱۲. فهرس أبي العباس المرسي (التصوف - التفسير - السيرة - التوحيد - الحديث)، ۴۰۲ نسخه خطی.
فهارس فوق جمعاً در بردارنده ۶۲۱۸ عنوان نسخه خطی است.

جستجو

در این سایت امکان دو نحو جستجو یعنی جستجوی عمومی و جستجوی پیشرفته قرار داده شده است.

جستجوی عمومی

در صفحه اصلی بالای صفحه ابتداء بر روی گزینه «فهارس کلیک و پس از پایین آمدن نوار کرکرهای بر روی گزینه «البحث عن مخطوطه» = «جستجوی نسخ خطی» کلیک می‌کنیم، بی‌از آن صفحه جستجو نسخ خطی ظاهر می‌شود. در این بخش امکان جستجو بر اساس مشخصه‌های عنوان نسخه، نام مؤلف، موضوع، آغاز نسخه، شماره نسخه و جستجوی عمومی قرار داده شده است.

۱. ابتداء کلمه مورد نظر خود در بخش «ادخل الكلمة» تایپ می‌کنیم.

۲. در بخش «حدّد الفهرس» باید محدوده جستجوی خود را مشخص کنیم. در این بخش به صورت پیش‌گزیده امکان جستجوی تمامی فهارس نسخ خطی فوق و یا یکی از آن‌ها به دلخواه قرار داده شده است که این کار با کلیک بر روی این بخش و انتخاب بخش مورد نظر صورت می‌گیرد.

۳. نوع جستجو را بر اساس، عنوان نسخه، نام مؤلف، موضوع، آغاز نسخه، شماره نسخه و جستجوی عمومی با کلیک و انتخاب گزینه مورد نظر مشخص می‌کنیم.

۴. کلیک بر روی گزینه «ابحث».

پس از انجام مراحل فوق شماره نتایج جستجو مشخص و در ذیل آن به صورت اجمالی نام نسخه و کتابخانه‌ای که نسخه در آن قرار دارد مشخص می‌گردند و کافی است که کاربر بر روی عنوان نسخه کلیک کرده تا اطلاعات کامل تری از نسخه همچون ارجاعات کتابشناختی، آغاز، انجام، کاتب، سده کتابت، نوع خط، تعداد صفحات، شار سطور و... را دریافت کند.

جستجوی پیشرفته

برای استفاده از این بخش در صفحه اصلی بر روی گزینه «فهارس کلیک کرده و پس از پایین آمدن نوار کرکرهای بر روی گزینه «البحث متقدم» کلیک کنید تا صفحه جستجوی پیشرفته ظاهر گردد.

در این بخش علاوه بر شباهتی که به بخش قبلی دارد، این امکان به کاربر داده شده است تا جستجوی ترکیبی داشته باشد. از مزایای جستجوی ترکیبی دست‌یافتن هر چه سریع‌تر به نتیجه مورد نظر در حجم بالایی از اطلاعات است. مثلاً کاربر به دنبال کتاب النهاية فی غریب الحديث این اثر است. در این صورت کافی است در بخش عنوان نام کتاب و در بخش مؤلف نام نویسنده را تایپ و پس از آن بر روی گزینه «ابحث» کلیک می‌کند.

در این حالت کاربر بسیار سریع‌تر از حالت قبلی به نتیجه مورد دلخواه خود دست خواهد یافت.

♦ مکتبات جامعه ملک فیصل ♦

آدرس سایت: <http://www.kfu.edu.sa/library/lib-m.asp>

پست الکترونیک:

زبان سایت: عربی

منابع بانکی اطلاعاتی: نسخ خطی

این دانشگاه که در شهر «الاحساء» حجاز قرار دارد، در سال ۱۲۹۵ هـ تأسیس گردیده و ۲۲۷ نسخه خطی دارد.
این نسخه‌ها از نسخ خطی یکی از علمای این شهر بوده است.^۱

جستجو

جستجو در این سایت به سه صورت امکان پذیر است: ۱. جستجوی عمومی؛ ۲. جستجوی موضوعی؛
۳. جستجوی الفبایی.

جستجوی عمومی

در این بخش فقط با تایپ کلمه مورد نظر اعم از عنوان نسخه، نام مؤلف و یا موضوع مورد نظر و کلیک بر روی دکمه «ابحث» = «جستجو» می‌توان نتیجه را که شامل شماره، عنوان، موضوع، مؤلف و شمار صفحات است، پیدا کرد.

جستجوی موضوعی

شما می‌توانید با کلیک بر روی نوار موضوع که در زیر کادر متى جستجو قرار دارد یکی از موضوعات (الأدب، تاریخ و السیر و الأخبار، التراجم و الأنساب، التفسیر و علوم القرآن، الحديث، الشعر، العقيدة، الفتنه و الأصول، المعارف العامة، النحو و الصرف، الوعظ و التصوف، علم البلاغة) کلیک کرده و پس از آن تمامی نسخه‌های خطی مربوط به موضوع انتخاب به صورت خودکار ظاهر می‌گردند.

جستجوی الفبایی

در زیر جعبه جستجو حروف الفبای عربی قرار گرفته‌اند و شما می‌توانید با کلیک بر هر حرف، نسخه‌های خطی ای را که با آن حرف آغاز می‌شوند با مشخصات ذکر شده رؤیت کنید.

♦ الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة ♦

<http://www.iu.edu.sa/>
lib@iu.edu.sa

آدرس سایت:

بست الکترونیک:

زبان سایت: عربی، انگلیسی

منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی، میکروفیلم

کتابخانه دانشگاه اسلامی مدینه همزمان با تأسیس دانشگاه در سال ١٢٨١ه افتتاح شد ولی بخش نسخ خطی آن در سال ١٣٩٦ه ایجاد شده است.

این کتابخانه ٢٥٤٤ نسخه خطی، ١٦٦٩٩ میکروفیلم و ٥٦٠٠ تصویر نسخه خطی بر روی کاغذ دارد.
فهارس منتشره: التشریفة الیلوجرافیة لمخطوطات المكتبة المركزية بالجامعة الإسلامية: العدد الأول - المدينة المنورة،
الجامعة الإسلامية، ١٤٠٢هـ/١٩٨٢م، ٢٧٥ ص.

جستجو

با کلیک بر روی گزینه «فهرس الكتب والمخطوطات» = «فهرست کتاب‌ها و نسخ خطی» در سمت چپ صفحه،
دو گزینه فهرست الكتب و فهرس المخطوطات پیش روی ما قرار خواهد که با کلیک بر روی گزینه فهرس المخطوطات
وارد بانک جستجوی نسخ خطی دانشگاه اسلامی مدینه خواهیم شد.

جستجوی نسخ خطی کتابخانه دانشگاه اسلامی مدینه کاملاً اختصاری است و به دو صورت زیر امکان پذیر است.

جستجوی عنوان نسخه

با کلیک بر روی گزینه «حسب عنوان المخطوط الرئيسي» = «جستجو براساس عنوان اصلی نسخه» به صفحه‌ای
وارد خواهیم شد که در آن جعبه‌ای قرار گرفته و به کاربر امکان می‌دهد تا با تایپ نام اصلی کتاب مورد نظر خود و
کلیک بر روی گزینه «ابحث» به جستجو در میان عناوین نسخ خطی موجود در کتابخانه دانشگاه پردازد.

پس از کلیک بر روی گزینه «ابحث» در کادری تعداد نتایج جستجو نمایش داده شده و زیر آن کادر نتایج جستجو
به صورت اختصاری فقط عنوان نسخه و نام مؤلف به نمایش در می‌آید و کاربر می‌تواند با کلیک بر روی عنوان نسخه
مشخصات بیشتری از نسخه مورد نظر خود شامل شماره نسخه، نوع خط، کاتب، کتابخانه منبع و... رؤیت کند.

جستجوی مؤلف

در این بخش کاربر با کلیک بر روی گزینه «حسب اسم مؤلف المخطوط» = «براساس نام نگارنده نسخه خطی»
امکان می‌یابد که براساس نام نگارنده نسخه مورد نظر خود به جستجو در بانک نسخ خطی پردازد و دقیقاً مانند گزینه
جستجوی بالا پس از تایپ عنوان مؤلف مورد نظر و کلیک بر روی گزینه «ابحث» شمارش نتایج جستجو و فهرست
اجمالی آن ظاهر می‌شود و کاربر می‌تواند با کلیک بر روی عنوان نسخه مورد نظر خود نتایج کامل‌تر را ملاحظه کند.

♦ مجمع ملک الفهد لطباعة المصحف الشريف ♦

آدرس سایت:

<http://www.qurancomplex.org>

kfcphq@qurancomplex.org

پست الکترونیک:

زبان سایت: عربی، انگلیسی، فرانسه، اردو، اسپانیایی، اندونزیایی

منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی، کتب چاپی، تصنیفات مفقوده

در این سایت با بررسی منابعی همچون طبقات المفسرین داؤدی، معجم المفسرین عادل نویهض، الفهرس الشامل لتراث العربي الإسلامي المخطوط (التفسير و علومه) و... و تخریج تصنیفات قرآنی بانکی جامع از کتب تألیف شده در حیطه علوم قرآنی ایجاد شده است.

جستجو

پس از ورود به سایت درست چپ صفحه بر روی گزینه "فهرست مصنفات التفسیر" کلیک کرده و پس از آن به صورت کشویی سه گزینه (مقدمه الفهرست، بحث للالفهرست، بحث للمؤلف) باز می‌گردند.

جستجوی مؤلف

با کلیک بر روی "بحث للالفهرست" = "جستجو برای فهرست" وارد صفحه جستجو براساس مؤلف خواهیم شد. با تایپ مشخصهایی چون (اسم المؤلف، الشهرة، اللقب، الكتبة، الأوصاف الكاشفة، ولادته، النحلة/المذهب، وفاته) و کلیک بر روی گزینه بحث در زیر گزینه بحث تعداد نتایج مشخص و نام مؤلفین ظاهر می‌گردد و می‌توان با کلیک بر روی نام مؤلفان مورد نظر خود اطلاعات جامعی را به دست آورد.

جستجوی عنوان نسخه

لازم است کاربر برای ورود به این بخش درست چپ سایت بر روی گزینه "بحث للالفهرست" کلیک کند. در این بخش ۵ مرحله برای رسیدن به مطلوب طی می‌شود:

۱. در بخش "عنوان الكتاب" می‌توان نام کتاب مورد نظر را تایپ کرد.

۲. در بخش "المؤلف" می‌توان نام مؤلف مورد نظر را تایپ کرد.

۳. "اللاحظات" نیز بخشی است که می‌توان به دلخواه عنوان شخص و یا کتاب و یا هر مورد را که احتمال می‌رود در جستجو کمک کند تایپ کرد.

۴. کلیک بر روی جعبه‌های "المخطوط" و "مطبع" کمک می‌کند که کتاب مورد نظر را در بخش نسخه‌های خطی و یا کتب چاپی و یا هر دوی آنها جستجو کرد.

۵. با کلیک بر روی گزینه "بحث" شمار نتایج به دست آمده ظاهر می‌شود و در ذیل آن عنوان و یا عنوان‌های جستجو شده دیده می‌شود. کاربر می‌تواند با کلیک بر روی آن اطلاعات جامع‌تری به دست آورد.

❖ مركز المخطوطات والتراث والوثائق ❖

<http://www.makhtutat.org>

shaibani site@makhtutat.org

آدرس سایت:

بست الکترونیک:

زبان سایت: عربی

منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی، میکروفیلم

این مرکز که در کویت قرار دارد در سال ١٤٠٢هـ/١٩٨١م تأسیس شده است و دارای ١٤٠٠ نسخه خطی و ٢٠ هزار میکروفیلم و میکروفیش است.

فهرس منتشره:

— فهرس المخطوطات المصورة في مركز المخطوطات والتراث والوثائق: المجامع القسم الأول. محمد بن إبراهيم الشيباني، جام الكتدرى، ماهر بن فهد الساير. ١٤٠٩هـ/١٩٨٩م، ٩١ ص.

— المخطوطات العربية في الفلك والهيئة والحساب في مكتبة جامعة برatislava - تشيكوسلوفاكية. كاريل بترانك. ترجمة عدنان جواد الطمعة. ١٤١٠هـ/١٩٩٠م.

— فهرس المخطوطات العربية في المكتبة الوطنية التساوية. هيلين لوينشتاين؛ ترجمة عدنان جواد الطمعة. ١٤١٠هـ/١٩٩٠م، ٤٤ ص.

— فهرس المخطوطات العربية في الطب والصيدلة المحفوظة في خزانة المكتبة الملكية بمدينة كوبنهافن. عدنان جواد الطمعة. ١٤١٠هـ/١٩٩٠م، ٧١ ص.

— فهرست تصانيف الإمام أبي عمرو الداني الأندلسي - ت ٤٤٤هـ. غانم قدوري الحمد. ١٤١٠هـ/١٩٩٠م، ٤١ ص.

— فهرست المخطوطات العربية في باكستان / المكتبة العامة - القسم الأول - مكتبة دیال سنج الخیریة. حافظ ثناء الله الزاهدی. ١٤١٢هـ/١٩٩٢م، ٤٤ ص

— دلیل مخطوطات السیوطی و أماکن وجودها. محمد بن إبراهيم الشيباني / احمد سعید الخازنی. ١٤١٦هـ/١٩٩٥م، ٢٠٠ ص.

جستجو

با کلیک بر روی گزینه "بحث في المخطوطات" صفحه‌ای باز می‌گردد که در آن سه جعبه برای جستجو براساس سه مشخصه عنوان نسخه، مؤلف و موضوع برای کاربر فراهم گردیده است.

کاربر می‌تواند براساس یکی از سه مشخصه فوق کلمه مورد نظر خود را در جعبه مربوطه تایپ کرده و بر روی گزینه "بحث" کلیک کند. پس از طی مراحل فوق نتایج جستجو در جدولی شامل شماره مسلسل، شماره نسخه، عنوان نسخه، عنوان مؤلف و شمار برگها ظاهر می‌گردد.

♦ دائرة المخطوطات والوثائق وزارة التراث والثقافة سلطنة عمان ♦

آدرس سایت:
<http://www.mnhc.gov.om/manus/search.asp>
ایمیل:
mnhc@omantel.net.om

بست الکترونیک:
زبان سایت: عربی، انگلیسی
منابع بانک اطلاعاتی: نسخ خطی

این کتابخانه که در سال ۱۹۷۶ م به همراه وزارت فرهنگ و میراث تأسیس گردیده است ۴۲۰۰ نسخه خطی دارد.
فهارس منتشر شده:

- مجموعه المخطوطات العمانية في مسقط (القسم الأول: وصف عام للمخطوطات). ج. اسمیت.
- مجموعه المخطوطات العمانية في مسقط (القسم الثاني: أوائل المؤلفات في اللغة الإباضي). ج. ولسكون.
- قائمة مختارة بعض المخطوطات الموجودة بالمكتبة الوطنية للمخطوطات والوثائق. مسقط: وزارة التراث القومي، ۱۹۷۸م. المجلد الأول: المخطوطات اللغة العربية. ۱۹۹۵م. المجلد الثاني: المخطوطات الأدب. ۱۹۹۶م. المجلد الثالث: المخطوطات علم التاريخ و علم البحار و علم الفلك و علم الرياضيات. ۱۹۹۹م.

جستجو

بس از ورود به سایت کافی است بر روی گزینه "المخطوطات" کلیک کرده تا به بخش نسخ خطی سایت وارد شوید. سپس برای ورود به بانک اطلاعات بر روی گزینه "النهرس" کلیک کنید.

جستجو در این بانک به صورت پیشرفته است و کاربر برای رسیدن به نتیجه باید مراحل زیر را طی کند:
۱. **الموضوع:** در این بخش کاربر می‌توان یکی از موضوعات (اللغة العربية؛ علم اللغة؛ علم التاريخ؛ علم الفلك؛ علم الرياضيات؛ الأدب) را انتخاب کند و یا به صورت پیش‌فرض موضوعی را انتخاب تثابد.

۲. **كلمة البحث:** در این بخش کاربر یکی از مشخصه‌های مورد نظر خود را انتخاب می‌کند تا جستجو سریع تر و دقیق‌تر انجام شود، مشخصه‌ها عبارتست از: غیر محدود: بدون محدودیت کلمه تایپ شده را در تمام بانک جستجو می‌کند؛ اسم الناسخ: فقط اطلاعات کاتیان نسخ خطی را جستجو می‌کند؛ اولها: فقط آغاز نسخه‌های خطی را جستجو می‌کند؛ رقم المخطوط: فقط شماره نسخه را جستجو می‌کند؛ اسم المخلوط: فقط نام مؤلفان نسخه‌های خطی را جستجو می‌کند؛ آخرها: فقط انجام نسخه را جستجو می‌کند؛ المؤلف: فقط نام مؤلفان نسخه‌های خطی را جستجو می‌کند؛ المحتوى: فقط محتوای نسخ خطی را جستجو می‌کند؛ تاريخ النسخ: فقط تاریخ کتاب نسخ خطی را جستجو می‌کند.

۳. **ابحث:** با کلیک بر روی این گزینه، جستجو برای یافتن کلمه مورد نظر انجام می‌گیرد.
بس از انجام مراحل فوق نتایج در صفحه بعدی به صورت اجمالی (فقط عنوان نسخه) ظاهر می‌شود و کاربر می‌تواند با کلیک آن اطلاعات کامل‌تری همچون موضوع، شماره، نام مؤلف، شهرت مؤلف، عنوان نسخه، اسم کاتب، شمار صفحات، شمار سطور، ابعاد نسخه، نوع نسخه، انجام نسخه، کتابشناسی نسخه و تصویر نسخه را به دست آورد.

سخن پژوهی

دفتر دو

ب کوشش ابوالفضل دافظلیان بابلی

سخن پژوهی

دفتر ۲۹

ب کوشش ابوالفضل دافظلیان بابلی

سخن پر پر

دفتر دو

به کوشش ابوالفضل حافظیان بابلی